

Notat til Udvalget for Forretningsordenen

Om visse spørgsmål om mandatnedlæggelse i Folketinget

1. Gruppeformændene for DD, SF, LA, EL og DF, den politiske ordfører for KF, den politiske leder for RV og forpersonen for ALT har ved brev af 19. juni 2025 på baggrund af omtale i pressen rettet henvendelse til Folketingets formand om Moderaternes formands ageren i forhold til medlem af Folketinget Mike Villa Fonseca.

25. juni 2025

Lovsekretariatet
J.nr.: 24-001002-23

Brevet er omdelt som offentligt bilag i udvalget, jf. UFO alm. del – bilag 52.

Til brug for en drøftelse i udvalget har Folketingets Administration udarbejdet dette notat til belysning af nogle af de spørgsmål, som henvendelsen rejser.

Administrationen har den 23. juni 2025 endvidere sendt det nævnte brev til Moderaterne for at give Moderaterne mulighed for at fremkomme med skriftlige bemærkninger. Moderaterne har ikke ønsket at kommentere på henvendelsen.

2. Grundlovens § 56 har følgende ordlyd:

»Folketingsmedlemmerne er ene bundet ved deres overbevisning og ikke ved nogen forskrift af deres vælgere.«

Om bestemmelsen fremgår af Jens Peter Christensen, Jørgen Albæk Jensen og Michael Hansen-Jensen: »Grundloven med kommentarer«, 2. udgave (2025), s. 405 f., følgende:

»Bestemmelsen i grundlovens § 56 fastslår det enkelte folketingsmedlems uafhængighed og kan betragtes som en grundlæggende bestanddel af ideologien bag det repræsentative demokrati, hvorefter folketingsmedlemmernes rolle er at tilgodese det almene vel og ikke de særinteresser, der har medvirket til det enkelte medlems valg, jf. Zahle 2001 1 s. 185. At dette kun dårligt svarer til de politiske realiteter i et

system domineret af politiske partier, er en kendsgerning, jf. Damgaard 2003 s. 34 f., men ændrer ikke ved bestemmelsens juridiske indhold.

Grundlovens § 56 betyder for det første, at et folketingsmandat ikke kan tilbagekaldes af vælgerne, og at en sådan ordning ikke kan indføres ved lov. Endvidere kan det heller ikke ved lov bestemmes, at et folketingsmandat tilhører det parti, som et folketingsmedlem er valgt for, og at det pågældende medlem derfor skal forlade Folketinget, såfremt medlemmet selv forlader eller bliver ekskluderet af partiet. Det er heller ikke muligt med bindende virkning at indgå aftale mellem et politisk parti og et valgt folketingsmedlem, om f.eks. at folketingsmedlemmet skal følge partiets politik, og at han vil udtræde af Folketinget, hvis han forlader partiet. På den anden side kan aftaler have virkning i det indbyrdes forhold mellem partiet og medlemmet, idet manglende overholdelse af en aftale kan føre til eksklusion af partiet, at partiet undlader at opstille den pågældende til et følgende valg, eller at medlemmet fratages udvalgsposter og ordførerskaber. Grundlovens § 56 omfatter ikke dette indbyrdes forhold, men garanterer alene, at folketingsmedlemmet kan forblive medlem af Folketinget valgperioden ud.

Det spørgsmål, der oftest er blevet rejst i forbindelse med grundlovens § 56, er, om det er i modstrid med bestemmelsen, at folketingsmedlemmerne normalt underkaster sig partidisciplin ved afstemninger i Folketinget. Der er almindelig enighed i den statsretlige litteratur om, at dette ikke er tilfældet, jf. Poul Andersen 1954 s. 223 (forudsætningsvis), Alf Ross 1980 s. 356, Max Sørensen 1973 s. 102, Peter Germer 2012 s. 76, Zahle 2001 s. 185 (forudsætningsvis) og Jørgen Albæk Jensen 2009 s. 509 f. Tværtimod er det klart foreneligt med bestemmelsen, såfremt det enkelte folketingsmedlem efter overvejelse når frem til, at overholdelse af partidisciplinen bedst sikrer gennemførelse af det generelle politiske program, vedkommende står for, jf. Jørgen Albæk Jensen 2009 s. 509. I relation til spørgsmålet om partidisciplin er betydningen af grundlovens § 56 således alene, at partidisciplinen ikke over for et folketingsmedlem, der ikke ønsker at følge den, kan håndhæves med den virkning, at vedkommende er forpligtet til at stemme på en bestemt måde.«

Grundlovens § 56 indebærer således, at det ikke med retligt bindende virkning for et folketingsmedlem, f.eks. i forbindelse med dennes opstilling som kandidat for et parti, kan aftales eller på anden måde bestemmes, at medlemmet under bestemte omstændigheder skal nedlægge sit mandat og dermed udtræde af Folketinget. Ligeledes kan en aftale ikke føre til, at et folketingsmedlems stemmeafgivelser eller andre handlinger som medlem under bestemte omstændigheder er ugyldige, f.eks. hvis de strider mod partiets politiske linje eller interne beslutninger.

Det afgørende ved bestemmelsen er efter Folketingets Administrations opfattelse, at den medfører ugyldighed for aftaler, partiinterne bestemmelser m.v. af et indhold som nævnt. Bestemmelsen fører således til, at et medlem ikke kan tvinges til at nedlægge sit mandat under bestemte omstændigheder, uanset om medlemmet f.eks. måtte have aftalt dette med sit parti i forbindelse med sin opstilling.

Efter Folketingets Administrations opfattelse er grundlovsbestemmelsen derimod ikke til hinder for, at en leder af eller anden repræsentant for et politisk parti forsøger at overbevise et folketingsmedlem om at nedlægge sit mandat, f.eks. som led i en gensidig aftale. Bestemmelsen er efter administrationens opfattelse heller ikke til hinder for, at den pågældende partileder m.v. stiller vedkommende folketingsmedlem en fordel, herunder en økonomisk gevinst, i udsigt, hvis medlemmet vælger at følge opfordringen om at nedlægge sit mandat. Vælger medlemmet at tage imod et sådant tilbud, vil det fortsat ikke kunne gennemtvinges, at vedkommende faktisk skal nedlægge mandatet.

Det er dermed Folketingets Administrations vurdering, at den konkrete sag, som den er oplyst, ikke rejser spørgsmål i forhold til grundlovens § 56.

3. Folketingets Administration kan ud fra omtale i medierne konstatere, at der er indgivet politianmeldelse mod Moderaternes partiformand i anledning af de forhold, der har ført til henvendelsen til Folketingets formand. Administrationen finder det derfor rigtigst at undlade at gå ind i en konkret vurdering af forholdet til straffeloven eller andre straffelagte lovregler.

4. Med hensyn til det rejste spørgsmål om brug af gruppestøttemidler kan Folketingets Administration oplyse, at følgende fremgår Folketingets gruppestøttereglers § 1, stk. 1 og 2:

»§ 1. Tilskud efter nedenstående regler ydes med det formål at understøtte folketingsgruppernes parlamentariske arbejde og de enkelte folketingsmedlemmers parlamentariske arbejde.

Stk. 2. Ved parlamentarisk arbejde forstås aktiviteter igangsat af folketingsgruppen, der tager sigte på at fremme folketingsgruppens eller de enkelte folketingsmedlemmers arbejde og deltagelse i den politiske debat, men som ikke har sigte på at fremme valg af kandidater eller bestemte resultater af folkeafstemninger.«

Gruppestøttereglernes formålsbestemmelser i bl.a. § 1 afgrænser brugen af midlerne til det formål at understøtte folketingsgruppernes parlamentariske arbejde og de enkelte folketingsmedlemmers parlamentariske arbejde.

Gruppestøttemidlerne kan ikke anvendes til formål, som ikke understøtter gruppens eller det enkelte medlems parlamentariske arbejde. Det understøtter efter administrationens opfattelse ikke det parlamentariske arbejde, at et medlem nedlægger sit mandat.

Det er administrationens opfattelse, at det er uden for gruppestøttereglernes formålsbestemmelser at anvende gruppestøttemidler til at betale for ydelser til et folketingsmedlem i forlængelse af medlemmets nedlæggelse af sit mandat.

Det bemærkes, at administrationen ikke har forholdt sig til, om det kan lægges til grund, at der har været en hensigt om at anvende gruppestøttemidler i det tilfælde, som har ført til henvendelsen til Folketingets formand.

Det bemærkes i øvrigt, at gruppestøttemodtagere aflægger et årligt regnskab, der revideres af en statsautoriseret eller registreret revisor, som gruppen har valgt. Revisor erklærer i forbindelse med sin revision bl.a., at gruppens udgifter er afholdt i overensstemmelse med gruppestøttereglerne, love og andre forskrifter. Folketingets Administration og Folketingets revisor gennemgår alle modtagne regnskaber og erklæringer for at se, om revisorerne har bemærkninger.

5. Folketingets Administration har anmodet Indenrigs- og Sundhedsministeriet om et bidrag til belysning af det rejste spørgsmål om brug af partistøttemidler, jf. partistøttelovens regler.

Indenrigs- og Sundhedsministeriets bidrag er vedlagt dette notat.

Det bemærkes, at Folketingets Administration ikke har forholdt sig til, om det kan lægges til grund, at der har været en hensigt om at anvende partistøttemidler i det tilfælde, som har ført til henvendelsen til Folketingets formand.